

Selvitys tutkintorakenteiden ja koulutuksen kehittämistyöstä Suomen yliopistoissa

Henna Koskimäki
Oha-forumin koordinaattori
henna.koskimaki@tut.fi
27.6.2013

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
2 Kyselyn toteuttaminen.....	4
3 Tutkintorakenteiden muutokset yliopistoissa	5
3.1 Tutkintorakenteiden kehittäminen.....	5
3.2 Tutkintojen sisällöllinen kehittäminen.....	7
3.3 Perus- ja jatkotutkintovaiheen yhteistyö	8
4 Opiskelijavalinnan kehittäminen	10
4.1 Hakijamarkkinoinnin kehittäminen.....	10
4.2 Opiskelijavalintaperusteiden kehittäminen ja kiintiöt yhteisvalinnassa	11
5 Kansainvälistyminen	14
5.1 Vieraskielisen opetuksen määrän kehittyminen.....	14
5.2 Yliopistojen linjaukset tutkinto- tai opetuskielistä.....	14
5.3 Yhteis- ja kaksoistutkintojen kehittäminen tai lisääminen.....	15
6 Sisäinen liikkuvuus	16
7 Yhteenvetoa	18
Liite: Kyselylomake	19

1 Johdanto

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt yliopistoilta selvitystä, jossa kuvattaisiin millaista tutkintoihin liittyvää kehitystyötä yliopistoissa on meneillään. Selvityksen tekeminen annettiin yliopistojen opintohallinnon yhteistyöverkosto Oha-forumin tehtäväksi. Tavoitteena oli kartoittaa tutkintorakenteiden muutoksiin, opiskelijavalintaan, kansainvälistymiseen ja sisäiseen liikkuvuuteen liittyviä mahdollisia uudistuksia tai kehittämistoimia yliopistoissa. Tavoitteena oli saada yleiskuva siitä mitä on suunnitteilla, päätetty, toteutumassa tai jo toteutunut sekä mahdollisia perusteluja miksi kyseisiin ratkaisuihin on yliopistoissa päädytty.

Selvityksen taustalla ovat valtakunnalliset tavoitteet opintoaikojen lyhentämisestä ja yliopistojen toiminnan laadun, vaikuttavuuden ja kansainvälisen kilpailukyvyn edistämisestä sekä niihin liittyvästä rakenteellisesta kehittämisestä. Taustalla on myös valtakunnallinen opiskelijavalintojen uudistaminen sekä korkeakoulujen sisäisen ja korkeakoulujen välisen liikkuvuuden parantaminen.

2 Kyselyn toteuttaminen

Tätä selvitystä varten aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella. Lomake toteutettiin Webropol -kyselytyökalun avulla. Kysely lähetettiin Oha-forumin sähköpostilistan kautta kaikille yliopistoille sekä Maanpuolustuskorkeakoululle, jotka kaikki myös vastasivat kyselyyn. Kyselyyn sai vastata joko koko yliopiston puolesta tai vain jonkun / joidenkin tiedekuntien osalta ja kyselyssä pystyi vastaamaan myös vain osaan kysymyksistä. Alla olevassa taulukossa 1. näkyvät kaikki vastanneet yksiköt. Suurin osa vastauksista tuli koko yliopiston puolesta. Joissakin vastauksissa oli koottuna kahden tai useamman tiedekunnan vastaukset. Helsingin yliopistosta vastattiin sekä yliopistotasolta kahdelta eri taholta että kolmesta tiedekunnasta. Vastauksia tuli yhteensä 20 kappaletta.

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneet yliopistot / tiedekunnat

Yliopisto / tiedekunta
Aalto-yliopisto
Hanken, Svenska handelshögskolan
Helsingin yliopisto
Helsingin yliopisto/ Bio- ja ympäristötieteellinen tiedekunta
Helsingin yliopisto / Eläinlääketieteellinen tiedekunta
Helsingin yliopisto / Farmasian tiedekunta
Itä-Suomen yliopisto
Itä-Suomen yliopisto / Filosofinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Lapin yliopisto
Lappeenrannan teknillinen yliopisto
Maanpuolustuskorkeakoulu
Oulun yliopisto
Taideyliopisto / Kuvataideakatemia
Tampereen yliopisto
Tampereen teknillinen yliopisto
Turun yliopisto
Vaasan yliopisto
Åbo Akademi

Kyselylomakkeen kysymykset käsittelivät neljää eri osa-aluetta: tutkintorakenteiden muutoksia, opiskelijavalintaa, kansainvälistymistä sekä sisäistä liikkuvuutta. Seuraavassa käydään läpi kyselyn tulokset näiden osa-alueiden mukaisesti jaoteltuna. Käytännöt vaihtelevat tietysti yliopistoittain ja lähes kaikissa yliopistoissa vielä tiedekunnittain, joten yleistävää yhteenvetoa ei voida vastauksista tehdä. Tässä raportissa pyritään kuitenkin antamaan lukijalle kokonaisnäkemys kyseessä olevista teemoista kyselyyn tulleiden vastausten perusteella.

3 Tutkintorakenteiden muutokset yliopistoissa

3.1 Tutkintorakenteiden kehittäminen

Ensimmäisenä kyselyssä kysyttiin millaista alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon sekä jatkotutkinnon rakenteiden kehittämistyötä yliopistollanne on toteutunut viimeisten vuosien aikana ja millaista kehittämistyötä on suunnitteilla tai toteutumassa lähitulevaisuudessa. Vastauksia kysymykseen saatiin yhteensä 17 kappaletta. Lisäksi vastaajia pyydettiin lähettämään tarkemmat tutkintorakenteiden kuvaukset sähköpostilla kyselyn toteuttajalle.

Alla olevaan taulukkoon 2. on koottu yliopistoittain ja / tai tiedekunnittain, missä on jo tehty kandidaatin ja maisterin tutkintorakenteiden uudistuksia ja missä vastaava kehitystyö on suunnitteilla. Vastausten perusteella näyttää siltä, että kandidaatin tutkintojen rakenteita on muutettu laaja-alaisemmiksi useimmissa Suomen yliopistoissa. Suuntautuminen pääaineeseen tapahtuu vasta maisteriopintoihin siirryttäessä. Laaja-alaimin lisäksi uudistukset ovat sisältäneet mm. monitieteisten yhteisten ja valinnaisten opintojen tarjonnan lisäämistä, mikä on paremmin mahdollistanut opiskelijan oman opintopolun rakentamisen. Opiskelijoille on rakennettu valinnaisia opintopolkuja muun muassa Helsingin yliopiston Farmasian tiedekunnassa ja Oulun yliopistossa. Näillä uudistuksilla on pyritty opiskelun sujuvoittamiseen ja useisiin eri maisteriohjelmiin siirtymisen mahdollistamiseen.

Taulukko 2. Kandidaatin ja maisterin tutkintorakenteiden kehittäminen

Yliopisto / tiedekunta	Kandidaatin tutkintorakenteiden uudistus tehty	Kandidaatin tutkintorakenteiden uudistus suunnitteilla tai meneillään	Maisterin tutkintorakenteiden uudistukset
Aalto-yliopisto	Uudet laaja-alaisemmat alkavat v. 2013.		Vähemmän ja fokuoituneempia ohjelmia, päällekkäisyyksiä karsitaan, alkavat v. 2013 / 2014.
Hanken, Svenska handelshögskolan	Kandidaatintutkintoon tuotu pakollinen ulkomaanjako, väh. 3 kk.	Suunnitteilla kandidaatintutkinnon uudistaminen.	
Helsingin yliopisto / Bio- ja ympäristötieteellinen tdk	koulutusohjelmiauudistus tehty 2009-2011, astui voimaan 1.8.2011		
Helsingin yliopisto / Farmasian tdk		Parhailaan perustutkintojen rakenteiden ja sisällön kehittäminen laaja-alaisemmiksi ja valinnaisuutta lisäten, farmasian uusi tutkintorakenne käyttöön lv. 2014-2015, proviisorin myöhemmin.	
Helsingin yliopisto / Eläinlääketieteellinen tdk	Mm. opsin blokkimuotoisuuden kehittämistä, horisontaalista ja vertikaalista integraatiota.		
Itä-Suomen yliopisto / Luonnontieteiden ja metsätieteiden tdk	Joidenkin oppiaineiden osalta laaja-alaiistettu yliopistojen yhdistyttyä.		
Itä-Suomen yliopisto / terveystieteiden tdk		Lääketieteessä kehittäminen meneillään.	
Jyväskylän yliopisto / Liikuntatieteellinen tdk	Opintorakenteita ja menetelmäopintoja on yhdistetty.		Menetelmäopintoja yhdistetty.
Lapin yliopisto / Oikeustieteiden tdk		Tutkintojen kokonaisuudistus käynnistetty, voimaan syksyllä 2015.	Tutkintojen kokonaisuudistus käynnistetty, voimaan syksyllä 2015.
Lapin yliopisto / Taiteiden tdk	Lisätty muotoilualojen yhteisiä opintoja.		
LUT	Kauppatieteissä v. 2011 ja tekniikan alalla v. 2013 laaja-alaiistettu.		Kauppatieteissä v. 2011, tekniikan alalla käyttöön syksyllä 2015.
Maanpuolustuskorkeakoulu		Ops-uudistus käynnissä.	

Oulun yliopisto	Rakennettu koulutusohjelma- ja oppiainerajat ylittäviä joustavia opintopolkuja sekä kuormittavuuden tasapainotusta v. 2011-2013.	Jatkossa tavoitteena kehittää laaja-alaisempia kandiditutkintoja.	Rakennettu koulutusohjelma- ja oppiainerajat ylittäviä joustavia opintopolkuja sekä kuormittavuuden tasapainotusta v. 2011-2013.
Taideyliopisto / KUVA	Tutkinnon rakenteita on tarkennettu.		Tutkinnon rakenteita on tarkennettu.
Tampereen teknillinen yliopisto		Tutkinno uudistus astuu voimaan 1.8.2013. Laaja-alaisemmat tutkinto-ohjelmat.	
Tampereen yliopisto	Syksyllä 2012 käynnistyneet laaja-alaiset ohjelmat.		
Vaasan yliopisto	Laajemmat kandidaatinohjelmat		Ohjelmia on terävöitetty ja valinnan mahdollisuuksia on lisätty.
Åbo Akademi		Laajemmat kandidaattitutkinnot suunnitteilla ja isompi koulutusohjelmauudistus tulossa.	

Taulukossa 3. näkyy jatkokoulutuksen osalta tehdyt ja suunnitteilla olevat tutkintorakenteiden uudistukset. Jatkotutkintojen rakenneuudistus on monissa yliopistoissa ollut tekninen opintopisteiden määrän vähennys noin 60 opintopisteestä noin 40 opintopisteeseen. Tämä muutos on tehty, jotta jatkotutkinnot vastaisivat eurooppalaisia standardeja ja yhteisten ohjelmien ja tutkintojen suunnittelu ja toteutus helpottuisi. Useissa yliopistoissa on tehty kuitenkin myös tohtorikoulutuksen uudelleenorganisointi siten, että koko yliopistotasolla on perustettu tutkijakoulu, jonka alle sijoittuu useampi tohtoriohjelma. Laadun varmistamiseksi on tehty myös jatkokoulutuksen systematisointityötä rahoituksessa, opiskelijavalinnoissa, ohjauksessa ja koulutuksen sisällöissä.

Taulukko 3. Jatkokoulutuksen tutkintorakenteiden kehittäminen

Yliopisto / tiedekunta	Jatkokoulutuksen tutkintorakenteet uudistettu	Jatkokoulutuksen tutkintorakenteiden uudistus suunnitteilla
Aalto-yliopisto	Vain tekniikan alalla 1.8.2012 alkaen. 60 op -> 40 op	
Helsingin yliopisto		Tohtorikoulutuksen organisoinnista vuodesta 2014 lähtien on päätetty, päätöksen toimeenpanoa tdk-tasolla ollaan aloittamassa.
Itä-Suomen yliopisto	Uudet tutkintorakenteet ja -vaatimukset astuivat voimaan 1.1.2013. 60 op -> 30-50 op.	
Jyväskylän yliopisto	70 op -> 45-60 op	
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	V. 2012 60 op -> 40 op, koko tohtorikoulutus LUT:n tutkijakouluun ja sen alle tohtoriohjelmiin.	
Maanpuolustuskorkeakoulu	Jatkotutkinnon ops uudistettu.	
Taideyliopisto / KUVA	Tutkintovaatimukset uudistettu.	
Tampereen teknillinen yliopisto		Tohtoriohjelmat järjestäytyneet v. 2013 tiedekuntien tohtoriohjelmiin ja avoimeen tohtoriohjelmaan. Tutkintovaatimuksia kehitetty, 60 op -> 40 op, pääaine 35 op -> 25 op.
Tampereen yliopisto	Koko yliopiston tutkijakoulu perustettu 24.2.2011 johtamaan, valvomaan ja kehittämään yliopiston jatkokoulutusta.	
Vaasan yliopisto	Yhteistä opetustarjontaa on lisätty	Pyritään löytämään yhtenäiset ohjeistukset ja rakenteet esim. opintopisteiden ja väitöskirjan arvostelun jne. osalta.

3.2 Tutkintojen sisällöllinen kehittäminen

Tutkintojen rakenteellisen kehittämistyön lisäksi kyselyssä kysyttiin millaista tutkintojen sisällöllistä kehittämistyötä yliopistoissa on suunnitteilla, päätetty, toteutumassa tai toteutunut sekä alemman, ylemmän että jatkotutkinnon osalta. Kysymykseen saatiin vastauksia 17 kappaletta.

Tutkintojen sisällöllinen kehittäminen kuuluu osana normaaliin yliopistojen opetussuunnitelmatyöhön. Lähtökohtina ovat yliopistojen omat strategiat. Viime vuosina on kuitenkin monessa yliopistossa tehty erityistä kehittämistyötä osaamisperustaisten opetussuunnitelmien luomiseksi ydinainesanalyysin avulla. Sisällölliseen kehittämiseen ja sisältöjen kuvaamiseen on kiinnitetty tällöin erityistä huomiota. Useassa yliopistossa tutkintojen sisällöllinen kehittäminen kuului tai kuuluu myös osaksi tutkintojen rakenteellista kehittämistä. Kun kandidaatinohjelmia on muutettu laaja-alaisemmiksi, on sisällöllinenkin kehittäminen ollut väistämätöntä. Osaamistavoitteiden määrittely on auttanut selkiyttämään yksittäisten opintojaksojen sisältöjä, karsimaan päällekkäisyyksiä ja keskittämään oleelliseen.

Yleisin vastauksista noussut kehittämiskohde tutkintojen sisällöissä on ollut työelämävastaavuuden kehittäminen ja yhteiskunnan muutoksiin reagoiminen muun muassa työelämäpalautteen avulla. Ainakin Tampereen teknillinen yliopisto, Helsingin yliopiston Eläinlääketieteellinen tiedekunta, Maanpuolustuskorkeakoulu, Vaasan yliopisto, Jyväskylän yliopiston humanistinen tiedekunta ja Aalto-yliopisto mainitsivat vastauksissaan kehittävänsä tutkintojen sisällöllistä työelämärelevanssia. Sen lisäksi, että tutkinto on sisällöllisesti työelämärelevantti, muilla toimilla pyritään helpottamaan työelämään siirtymistä valmistumisen jälkeen.

Arviointi on yksi osa-alue, jota kehitetään samalla kun tutkintojen ja opetuksen sisältöjä pohditaan. Oulun yliopistossa on tavoitteena, että vuoteen 2015 mennessä opintojaksojen osaamisperustaiset arviointikriteerit määritellään jokaisen arvosanan osalta erikseen ja ne julkaistaan opiskelijoiden nähtävälle ennen opintojakson alkamista.

Myös pedagogiseen koulutukseen on kiinnitettävä huomiota erityisesti jos ja kun tutkinnot, sisällöt ja arviointiperiaatteet muuttuvat. Oulun yliopistossa on toteutettu koulutuksen johtajien pedagogista osaamista vahvistavaa ja koulutuksen sisällöllistä kehitystyötä tukevaa koulutusta.

Muita painotuksia tai erityisalueita, joita yliopistoilla on perustutkintojen kehittämiseen liittyen:

- Hankenissa kandidaatintutkintoon tuotiin syksystä 2012 lähtien uusi pakollinen "Introduktion till akademiska studier" -opintojakso, joka kattaa koko ensimmäisen vuoden ja johon sisältyy mm. akateemisen kirjoittamisen alkeet ja lopuksi pääaineen valinta perusteluineen ja odotuksineen.
- Helsingin yliopiston Viikin kampuksella on käynnissä neljän eri tiedekunnan opetusyhteistyön kehittämishanke (2012-2013), jossa pohditaan opetuksellisen yhteistyön ja työnjaon mahdollisuuksia.
- Helsingin yliopistossa farmaseutin ja proviisorin koulutusohjelmien uudistamisprojektin keskeiset teemoja ovat mm. valinnaisuuden ja erikoistumismahdollisuuksien kehittäminen, opetuksen haastavuuden ja opiskelijoiden aktivoimisen kehittäminen, ammatti-identiteetin kehittyminen ja kokonaiskäsityksen nykyistä parempi muodostuminen alasta ja työmahdollisuuksista.
- Lappeenrannan teknillisellä korkeakoululla kaikilla koulutusohjelmilla on kansainvälisesti akkreditoitua tutkinto-ohjelmaa ja akkreditoijilta saadut vaatimukset, ohjeet ja suositukset otetaan huomioon opetussuunnitelmien kehittämisessä.
- Oulun yliopisto on valmistelemassa "Oulun yliopiston opetussuunnitelmien periaatteet 2015" -dokumenttia, jossa linjataan yliopistotason opetussuunnitelmien suunnittelun, toteutuksen ja kehittämisen periaatteita.
- Taideyliopiston Kuvataideakatemiassa kandidaatin ja maisterin tutkinnon opinnäytetyöohjeet on kirjoitettu uudelleen. Niiden sisältöä ja selkeytetty ja maisterintutkinnon arviointikriteerit on määritelty. Tohtoritutkinnon opinnäytteen sisältö on määritelty uudelleen.
- Tampereen teknillisellä yliopistolla painotetaan yrittäjyys ja innovointi -teemaa.

- Turun yliopistossa tavoitteena ovat mm. yhtenäinen, kattava ja vaikuttava palautejärjestelmä, opiskelija- ja opettajatutoroinnin kehittäminen, lähiaineiden yhteiset alkuvaiheen opinnot, opetussuunnitelmien laadunvarmistus ja informaatiolukutaidon opetus kaikkiin tutkintoihin.
- Vaasan yliopistossa kaikkiin tutkintoihin tulee sisältyä liiketoimintaosaamisen opintoja ja kansainvälistymisvalmiuksia sisältävät opinnot.

Jatkotutkintojen sisällöllinen kehittäminen on yhteydessä yliopistoissa tehtyihin laajempiin tohtorikoulutuksen uudelleen organisoimisiin. Turun yliopistossa on jatkotutkinnoissa tarjolla entistä enemmän yleisten työelämävalmiuksien koulutusta. Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla on jatkotutkintoihin otettu tarjontaan ns. yhteisiä kursseja liittyen tieteenfilosofiaan, tieteelliseen kirjoittamiseen sekä tieteelliseen laskentaan. Aalto-yliopistossa tohtorikoulutuksen strategista rahoitusta ohjataan mm. sisäisen, kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön toteuttamiseen ja yhteisten, esimerkiksi työelämävalmiuksia antavien kurssien järjestämiseen. Tekniikan alalla Aalto-yliopistossa tohtorikoulutuksen painopistettä on siirretty yhä enemmän tutkimustyön puolelle ja ohjausta on tehostettu. Itä-Suomen ja Vaasan yliopistoissa jatkokoulutuksen sisällöt ovat parhaillaan keskustelussa ja kehittämistyön alla.

3.3 Perus- ja jatkotutkintovaiheen yhteistyö

Tutkintorakenteisiin liittyen kyselyssä kysyttiin myös, millaisia suunnitelmia tai toimenpiteitä yliopistoilla on perus- ja jatkotutkintovaiheen tiiviimmistä yhteistyöstä. Vastauksia tähän kysymykseen saatiin 17 kappaletta.

Pääsääntöisesti kaikissa yliopistoissa tulee olla ensin perustutkinto suoritettuna ennen kuin voi tulla valituksi jatkokoulutukseen. Mutta monissa yliopistoissa jatko-opintojen suorittaminen on kuitenkin mahdollista jo perustutkintoa suoritettaessa. Tämä on yleistä varsinkin lääketieteen alalla. Esimerkiksi Helsingin yliopiston bio- ja ympäristötieteellisessä tiedekunnassa moni jatko-opiskelija suorittaa osan jatkotutkintoon vaadittavista opinnoistaan jo perustutkintovaiheessa. Tiedekunnassa ei ole rajattu maisterin tutkintoon sisällytettävien opintojen määrää. Jos opintoja ei sisällytä maisterin tutkintoon, ne saakin yleensä hyväksytettyä jatko-opintoihin. Poikkeuksena kuitenkin Taideyliopiston Kuvataideakatemia, jossa jatko-opintovaiheen kursseja suoritettava maisteriopiskelija hyväksyttää opinnot maisterin tutkintoonsa.

Perustutkinnon ja jatkotutkinnon välistä yhteistyötä yliopistoissa on ainakin tutkimusmenetelmäopintojen sekä opinnäytetöiden osalta. Perus- ja jatkotutkintovaiheessa olevat opiskelijat voivat osallistua samoille menetelmäopintojaksoille. Vähäisessä määrin myös muita kursseja on tarjolla molemmille opiskelijaryhmille. Esimerkiksi Helsingin yliopiston Eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa sekä Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla joihinkin perustutkinnon opintoihin voi osallistua myös jatkotutkintoa suorittavia opiskelijoita.

Samoihin tutkimusryhmiin ja -projekteihin osallistuvat sekä jatko-opiskelijat että gradun tekijät ainakin Itä-Suomen ja Helsingin yliopistoissa. Myös Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla lahjakkaimmat tutkimusorientoituneet perusopiskelijat pyritään integroimaan tutkimusryhmiin jo opinnäytetyövaiheessa ja rekrytoimaan nuoremmiksi tutkijoiksi heti valmistumisen jälkeen. Vaasan yliopistossa on tavoitteena tiivistää maisterivaiheen opiskelun yhteyttä tutkimusryhmien toimintaan ja sitä kautta saada tutkimusyhteistyötä syntymään jo perustutkintovaiheeseen. Koska tohtorihjelmilla on kiinteä yhteys tutkimusryhmiin, sitä kautta sekä jatko-opiskelijat että perustutkinto-opiskelijat linkittyvät yhteen.

Helsingin yliopiston Farmasian tiedekunnassa aloitetaan lukuvuonna 2013-2014 tutkijalinja, jonka tavoitteena on tarjota hyvät peruslähtökohdat tutkijanuralle. Opiskelijat saavat alusta lähtien hops-ohjausta tutkimuksen kannalta mielekkäiden opintojaksojen valitsemiseksi. Lisäksi opintoihin kuuluu kolmen ensimmäisen vuoden aikana pakollinen vähintään kahden kuukauden mittainen vuosittainen tutkimusjakso. Tutkijalinjan suorittaminen lasketaan eduksi täytettäessä tohtorikoulutettavien paikkoja farmasian tiedekunnassa.

Perustutkintotasolla pyritään vaikuttamaan opiskelijoiden halukkuuteen ja valmiuksiin hakeutua tutkijan uralle ja jatko-opintoihin. Hankenilla suunnitelmiin kuuluu laajempaa tohtorihjelmien markkinointia ja esittelyä maisteriopiskelijoille. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa kehitetään tutkimusvalmiuksien opetusta, jotta

opiskelijoilla olisi paremmat valmiudet jatko-opintoihin. Tampereen yliopistolla koulutus suunnitellaan ja toteutetaan kokonaisuutena, mikä käsittää myös joustavat opintopolut maisterivaiheesta tohtorikoulutukseen.

Lisäksi yhtenä yhteistyön muotona jatko-opiskelijat osallistuvat perustutkintovaiheen opinnäytetöiden ohjaukseen ja toimivat tutoreina työelämään liittyvissä harjoituksissa.

4 Opiskelijavalinnan kehittäminen

Selvityksessä kysyttiin yleisellä tasolla miten yliopistossanne kehitetään opiskelijavalintaa. Vastauksia tuli yhteensä 14 kappaletta. Opiskelijavalintaa kehitetään kansallisten, esimerkiksi ministeriöstä tulevien linjausten ja suositusten pohjalta (esim. KSHJ ja ylioppilastutkinnon kehittäminen). Kauppatieteellisellä ja teknillisellä alalla valtakunnallinen alakohmainen yhteistyö tuo näiden alojen kouluttajille yhteisiä linjauksia. Lisäksi yliopistot tekevät omaa kehitystyötään, jota kuvataan seuraavassa.

Laajempia hakukohteita suunnitellaan joissakin yliopistoissa kappaleessa 3.1. esitellyn taulukon 2. mukaisesti. Nämä muutokset tulevat vaikuttamaan myös opiskelijavalinnan prosesseihin. Turun yliopistossa hakukohteita on jo viime vuosina vähennetty ja alkuvaiheen opintoja yhdistetty lähiaineissa. Lisäksi on tunnustettu, että valintakokeen tulisi antaa mahdollisimman realistinen kuva opinnoista. Kaksiportaisen tutkintojärjestelmän mahdollisuuksia pyritään hyödyntämään paremmin myös Jyväskylän yliopistossa.

Valintaan liittyviä kehittämissuunnitelmia on ainakin Tampereen teknillisellä yliopistolla, jossa kehitystyötä lähdetään tekemään tutkimalla ensin opintojen etenemisen, valintakoetulosten ja ylioppilastutkinnon arvosanojen välisiä korrelaatioita. TTY:llä järjestelyongelmia aiheuttavat jatkuvasti kasvavat valintakokeisiin ilmoittautuneiden ja osallistuvien määrät. Helsingin yliopistossa valintakoe koetaan tärkeänä mittarina osaamiselle ja motivaatiolle, joten se tullaan säilyttämään useimmilla aloilla. Oulun yliopistossakin ollaan yhdenmukaistamassa valintakokeiden prosesseja sekä alemmissa että ylemmissä tutkinnoissa ja Jyväskylän ja Lapin yliopistoissa kevennetään valintamenettelyjä ja vähennetään valintayksiköiden määrää. Itä-Suomen yliopistossa ja Tampereen teknillisellä yliopistolla pyritään kehittämään keinoja hakijoiden motivaation mittaamiseen.

Itä-Suomen yliopistossa siirto-opiskelijoiden valintaan ollaan luomassa joustavia ja yhtenäisiä menettelyjä.

Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla kauppatieteissä on määritelty kansallisen ja kansainvälisen bechmarkingin pohjalta maisterivalinnan kohderyhmät tärkeysjärjestyksessä, tavoitevolyymit ja tavoitemittarit sekä englanninkielisten ohjelmien tavoitemarkkinat. Tulevan DI-ohjelmauudistuksen yhteydessä täsmennetään ja kehitetään tekniikan alan opiskelijavalintaa samantyyppisesti.

Jatkotutkintojen osalta joissakin yliopistoissa on tehty tohtorikoulutuksen uudelleen organisointia ja siitä on seurannut tai seuraa myös opiskelijavalintojen kehittämistä. Turun yliopistossa tutkijakoulu-uudistuksen yhteydessä on annettu yliopistotason määräykset opiskelijavalintaan liittyen ja valintaa on muutenkin kehitetty laadun varmistamiseksi. Helsingin yliopisto tulee uudelleen organisoimaan tohtorikoulutuksensa 2014 lähtien siten että perustetaan 4 tutkijakoulua jotka koostuvat tohtoriohjelmista. Hakuprosessin kehittäminen tulee olemaan tutkijakoulujen tehtävä. Mahdolliset tarkistukset hakuaikeihin ja valintakriteereihin ovat työn alla. Hakuaikeihin liittyen on pohdintaa ainakin Tampereen teknillisellä yliopistolla, jossa pohditaan voiko jatkokoulutukseen olla jatkuva vai keskitetty haku. Itä-Suomen yliopistossa ei ole enää jatkuva haku vaan tohtoriohjelmasta riippuen voi hakea 1-4 kertaa vuodessa. Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla pohdinnassa on avoimen vuosittaisen kansainvälisen haun järjestäminen tietyille määrälle tutkijakoulutuspaikkoja. Opiskelijoita valittaessa siellä kiinnitetään entistä paremmin huomiota ohjausresurssien määrään. Aalto-yliopistolla pyritään sujuvoittamaan ja nopeuttamaan valintaprosessia myös jatko-opintojen osalta.

4.1 Hakijamarkkinoinnin kehittäminen

Opiskelijavalintaan liittyen vastaajilta kysyttiin millaisia suunnitelmia tai toimenpiteitä yliopistollanne on opiskelijoiden hakijamarkkinoinnin kehittämiseksi. Vastauksia saatiin yhteensä 14. Vastauksissa kuvattiin paljon hakijamarkkinoinnin nykytilaa, mutta tässä raportissa keskitytään nimenomaan kehittämisenäkökulmien esille tuomiseen.

Yleisimmät kehittämiskohteet hakijamarkkinoinnissa *alempaan* korkeakoulututkintoon hakeville olivat sosiaalisen median tehokkaampi hyödyntäminen markkinoinnissa ja opiskelijoiden osallistamisen painottaminen. Opiskelijat tekevät esimerkiksi lukio- ja peruskouluvierailuja. Esimerkiksi Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla tulee olemaan aiempaa laajempi tiimi opiskelijoita, jotka sitoutuvat edustamaan LUT:a lukioyhteistyössä, erilaisissa koulutus- ja messutapahtumissa sekä sähköisessä mediassa.

Hakijatiedotukseen tullaan kiinnittämään entistä enemmän huomiota ainakin Itä-Suomen, Helsingin ja Jyväskylän yliopistoissa. Itä-Suomen yliopistossa pyritään muodostamaan hakijalle tarjottavasta koulutustarjontatiedosta selkeä kokonaisuus, selkeyttämään hakuoppaiden rakenteita, yhtenäistämään opastekstejä sekä kiinnittämään erityistä huomiota valintaperusteiden informatiivisuuteen ja läpinäkyvyyteen. Tavoitteena on myös selkeyttää työnjakoa ja parantaa tiedonkulkua opiskelijavalinnoissa sekä kehittää hakijapalveluiden toimintoja KSHJ:n tuleva asiakaspalveluratkaisu huomioiden.

Entistä suunnitelmallisempi ja keskitetympi markkinointi näyttäisi olevan monella yliopistolla tavoitteena. Tehdään markkinoinnin ja viestinnän suunnitelmia ja pyritään kohdistamaan markkinointia oikeisiin kohderyhmiin. Lisäksi markkinointiyhteistyötä aiottiin kehittää alueellisesti muiden kaupunkien ja korkeakoulujen kanssa.

Myös verkkomarkkinointiin ja medioiden monipuoliseen käyttöön aiottiin satsata entistä enemmän. Muina kehittämisen kohteina mainittiin hakusivustojen, -oppaiden ja esitteiden selkeyttäminen, yhteistyön tiivistäminen toisen asteen oppilaitosten, varuskuntien ja opinto-ohjaajien kanssa sekä valintaperusteiden yksinkertaistaminen ja koulutukseen hakeutumisen kehittäminen mahdollisimman asiakaslähtöiseksi.

Hakijamarkkinoinnin kehittäminen *ylempään* korkeakoulututkintoon hakeville painottuu kansainväliseen markkinointiin ja siinä päävälineenä on internet. Vaihto-opiskelijoita rekrytoidaan entistä enemmän koulutuksen markkinoijiksi. Kaksiportaisuuden myötä onkin kiinnitetty enemmän huomiota myös pelkästään ylemmän tutkinnon markkinoimiseen.

Hakuvaiheen neuvontaa tarkastellaan entistä enemmän osana markkinointia. Lisäksi esimerkiksi Hankenilla on vahvistettu yhteydenpitoa valittuihin opiskelijoihin, jotta he ottaisivat paikan vastaan Hankenilta.

Hakijamarkkinoinnin kehittämisessä *jatkotutkintoon* hakeville hyödynnetään olemassa olevia tutkimusyhteistyö- ja tutkijakoulukontakteja. Jatkotutkintojen hakijamarkkinointi poikkeaa muusta hakijamarkkinoinnista siinä, että sillä on paljon omia alaspesifejä kontakteja, joita hyödyntämällä markkinointi tapahtuu luontevasti. Internet on jatkokoulutuksen markkinoinnissa yksi tärkeimmistä kanavista. Sen kautta tapahtuvaa jatkokoulutuksen markkinointia oltiin lisäämässä useissa yliopistoissa. Lisäksi tiedotusta lisätään myös yliopistojen omille maisteriopiskelijoille.

Tietuille aloille ei ole ollenkaan vaikeuksia saada korkeatasoisia opiskelijoita, koska hakijoita on aina paljon enemmän kuin mitä voidaan ottaa sisään. Tällainen tilanne tietysti vaikuttaa myös hakijamarkkinoinnin toteuttamiseen ja kehittämiseen.

4.2 Opiskelijavalintaperusteiden kehittäminen ja kiintiöt yhteisvalinnassa

Opiskelijavalintaperusteiden kehittämisen tavoitteista yliopistoilta kysyttiin niin ikään sekä alempaan, ylempään että jatkotutkintoon liittyen. Vastauksia saatiin yhteensä 14. Tässä raportissa ei avata yliopistojen opiskelijavalintaperusteita, vaan kuvataan opiskelijavalinnan mahdollisia kehittämistoimia. Yleisesti vastauksissa näkyy valmistautuminen Korkeakoulujen sähköisen hakujärjestelmän (KSHJ) käyttöönottoon. Valmistautumiseen liittyen on tehty muun muassa yhteisiä opiskelijavalintojen pisteytys suosituksia.

Alempien korkeakoulututkintojen osalta vastausten perusteella neljässä yliopistossa on pyritty yksinkertaistamaan ja selkeyttämään valintaprosesseja. Kahdessa yliopistossa on paperivalintaa ja todistusten painoarvoa lisätty soveltuvin osin. Hankenilla on päätetty vahvistaa ylioppilastutkintotulosten painoa kokonaispisteissä 2014 alkaen. L ja E arvosanojen painoarvoa lisätään.

Tekniikan ja kaupan alalla on tehty alakohtaisia yhteisiä sopimuksia valtakunnallisissa yhteisvalinnan foorumeissa. Tampereen teknillisellä yliopistolla paperivalinnan rinnalle harkitaan uusia avauksia, esimerkiksi avoimen yliopiston pikaväylää. Lisäksi TTY:llä avoimen väyliä ollaan kehittämässä houkuttelevammaksi.

Kolmessa yliopistossa ei olla suunnittelemassa muutoksia opiskelijavalintakriteereihin.

Ylempienkin korkeakoulututkintojen osalta valintaperusteiden kehittämisessä ajankohtaisinta on niiden selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen. Itä-Suomen yliopistossa on tehty yhteinen linjaus yliopiston hakijaryhmistä ja erillinen ohje kansainvälisten maisteriohjelmien haku- ja valintaprosessin tueksi. Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla on tekniikan alalla tulossa diplomi-insinöörikoulutuksen ohjelmauudistus ja sen yhteydessä kehitetään edelleen valintaperusteita tavoitteena entistä parempi läpinäkyvyys ja yhtenäisyys.

Kaksiportaisuuden vuoksi maisteriohjelmiin haku on lisääntynyt. Se edellyttää erillisvalintojen valintaperusteiden kehittämistä. Erillisvalintojen ryhmittelyä selkeytetään, hakuaikoja yhdenmukaistetaan ja valintaperusteita yksinkertaistetaan ainakin Jyväskylän, Oulun ja Itä-Suomen yliopistoissa. Itä-Suomen yliopisto on sisäisesti keskustellut ja linjannut erillisvalintoja koskevia periaatteita ja ryhmittelyjä valtakunnallisen ohjeistuksen puuttuessa. Erillisvalintojen kehittämisen nähtiinkin vaativan myös valtakunnallista keskustelua.

Valintakokeiden ja paperivalinnan välisiä painotuksia pohditaan joissakin yliopistoissa. Valintakokeiden käyttöönoton lisäämistä harkitaan ainakin Vaasan yliopistossa. Turun yliopistossa on tiedekunnille suositeltu ainerealin käytön ja ylioppilastutkinnon painoarvon maltillista lisäämistä.

Viisi yliopistoa ei ole tekemässä lähiaikoina muutoksia tai uudistuksia opiskelijavalintakriteereihin ylemmissä korkeakoulututkinnoissa.

Jatkotutkintojen osalta läpinäkyvyyden parantaminen on tavoitteena opiskelijavalintakriteerien kehittämisessä ainakin Itä-Suomen yliopistossa ja Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla. Oulun yliopistossa pyritään yksinkertaistamaan valintaperusteita ja karsimaan niiden pisteytyskaavoja. Vaasan yliopistossa valintaperusteissa kiinnitetään entistä enemmän huomiota tutkimussuunnitelmaan ja karsintaa tehdään aiempaa enemmän. Hyväksytyille jatko-opiskelijoille pyritään takaamaan aktiivinen ohjaussuhde. Aalto-yliopistossa on tehty yliopistotasoiset valintalinjaukset, joiden pohjalta korkeakoulut laativat omat valintaperusteensa. Ne tarkistetaan ja hyväksytään vuosittain. Tampereen teknillisellä yliopistolla kehitetään valintakriteereitä ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon pohjalta tuleville hakijoille.

Vaasan yliopisto on siirtynyt kiinteisiin hakuaikeihin kaksi kertaa vuodessa. Myös Tampereen yliopistossa on kaksi hakuaikeaa jatkotutkintoihin hakeville. Åbo Akademiassa harkitaan yliopistotasolla hakuaikeoja.

Maanpuolustuskorkeakoulun omaan jatkotutkintoon otetaan käyttöön uudet pääsykokeet vuonna 2014. Maanpuolustuskorkeakoulun jatkotutkinto, sotatieteen tohtorin tutkinto poikkeaa muista yliopistojen jatkotutkinnoista.

Kaikessa opiskelijavalintaan liittyvässä toiminnassa on muistettava, että hakijalle on viestittävä selkeästi ja ymmärrettävästi muun muassa valintajonoista, varasijavalinnoista ja mahdollisista kiintiöistä. Olisi hyvä myös varmistaa etteivät uudet ylioppilaat ole epäedullisemmässä asemassa vanhoihin nähden esimerkiksi valintakoeaineiston julkaisuajankohtaa mietittäessä. Tämän varmistaminen on tavoitteena ainakin Turun yliopistossa.

Lopuksi kyselyssä kysyttiin vielä valintoihin liittyen, onko yliopistonne ottamassa käyttöön kiintiöt yhteisvalinnassa. Vastauksia saatiin yhteensä 15 kappaletta. Yhdessätoista yliopistossa ei olla ottamassa käyttöön kiintiöitä ainakaan vuoden 2014 aikana. Kiintiöt aikoo ottaa käyttöön Oulun ja Tampereen yliopistot sekä mahdollisesti Jyväskylän yliopisto. Useat muut yliopistot tarkkailevat tilannetta ja muun muassa korkeakoulujen sähköisen hakujärjestelmän kehitystä ja jatkoa. Turun yliopisto kannattaa valtakunnallisia

alakohtaisia kiintiöitä niillä aloilla, joilla ensimmäistä paikkaa hakevien asema on nyt heikko (erityisesti lääketiede ja hammaslääketiede). Alakohtaista vaihtelua on nähtävissä tässäkin asiassa, koska esimerkiksi Tampereen teknilliseen yliopistoon hakee ja pääsee opiskelemaan jo nyt hyvin paljon samana vuonna ylioppilaaksi kirjoittaneita, joten kiintiöiden tarvetta ei ole. Taiteiden tiedekunnilla on pienet sisäänottomäärät ja sen vuoksi kiintiöt eivät ole heilläkään järkeviä.

Kiintiöistä toivottiin käytävän yhteistä keskustelua vähintään alakohtaisesti. Myöskään hakijat ja opinto-ohjaajat eivät ole vielä asiasta riittävän tietoisia.

5 Kansainvälistyminen

5.1 Vieraskielisen opetuksen määrän kehittyminen

Kyselyssä kysyttiin yliopistoilta, miten yliopiston vieraskielisen opetuksen määrä on kehittymässä *alemmissa* korkeakoulututkinnoissa. Vastaajien määrä oli yhteensä 14, mutta kysymyksessä pystyi vastaamaan useampaan kuin yhteen vaihtoehtoon, eli yhteensä vastauksia saatiin 16. Vieraskielisen opetuksen määrä alemmissa korkeakoulututkinnoissa on **lisääntymässä** kahdeksassa yliopistossa. Perusteluina lisäämiselle oli mm. kansainvälisten vaihto-opiskelijoiden ja kansainvälisen opetushenkilökunnan lisääntyminen tai pyrkimys niiden lisäämiselle. Keinoina vieraskielisen opetuksen lisäämiselle mainittiin mm. kokonaan englanninkielisten sivuainekokonaisuuksien tarjoaminen, olemassa olevan englanninkielisen opetuksen avaaminen laajemman opiskelijajoukon saataville sekä kansainvälisten yliopistoverkoston opetustarjonta.

Vieraskielisen opetuksen määrä alemmissa korkeakoulututkinnoissa on **pysymässä ennallaan** seitsemässä yliopistossa. Perusteluina tälle mainittiin mm. nykyisen vieraskielisen opetuksen riittävä määrä kansainvälisen opiskelijavaihdon näkökulmasta sekä vieraskielisen opetuksen painottaminen maisteritasoiseen opetukseen. Itä-Suomen yliopistossa vieraskielisen opetuksen määrä vähenee alemmissa korkeakoulututkinnoissa, koska sitä keskitetään enemmän maisteritason opetukseen. Hankenilla on lisäksi omanlaisensa tilanne, koska on turvattu ruotsinkielisen opetuksen määrä ja vaihto-opiskelijoille englanninkielisen opetuksen määrä, joten liikkumavaraa muun vieraskielisen opetuksen määrässä ei ole paljon.

Kyselyssä kysyttiin myös miten yliopiston vieraskielisen opetuksen määrä on kehittymässä *ylemmissä* korkeakoulututkinnoissa. Vastaajien määrä oli 15 ja yhteensä vastauksia saatiin 16. Vieraskielisen opetuksen määrä ylemmissä korkeakoulututkinnoissa on **lisääntymässä** kymmenessä yliopistossa.

Perusteluina vieraskielisen opetuksen lisäämiselle oli mm. yliopiston strategiasta nouseva tavoite lisätä kansainvälisten maisteritason opiskelijoiden määrää, englanninkielisen opetustarjonnan laajentaminen koskemaan isompaa opiskelijajoukkoa, kansallinen ja kansainvälinen kehitys sekä vieraskielisen opetushenkilökunnan lisääminen ja kansainvälisten tutkinto- ja vaihto-opiskelijoiden määrän kasvattaminen. Keinoina vieraskielisen opetuksen lisäämiselle mainittiin kokonaan englanninkielisten uusien maisteriohjelmien lisääminen sekä kansainvälisten yliopistoverkoston opetustarjonnan avaaminen opiskelijoille entistä laajemmin.

Vieraskielisen opetuksen määrä ylemmissä tutkinnoissa on **pysymässä ennallaan** viidessä yliopistossa. Perusteluna tälle oli se, että englanninkielisen opetuksen määrää on lisätty jo aikaisemmin ja sopiva määrällinen taso on saavutettu.

5.2 Yliopistojen linjaukset tutkinto- tai opetuskielistä

Kyselyssä vastaajilta kysyttiin mitä linjauksia yliopiston on ottanut tai ottamassa käyttöön tutkinto- tai opetuskielistä. Kysymykseen tuli 13 vastausta.

Suomalaisten yliopistojen tutkinto- ja opetuskieli on luonnollisesti suomi tai ruotsi ja vieraskielisissä tutkinto-ohjelmissa pääsääntöisesti englanti. Tiedekuntaneuvostot, dekaanit tai rehtorit voivat päättää muun kielen käyttämisestä opetus- tai tutkintokielenä. Kolme yliopistoa mainitsi linjanneensa, että alempi korkeakoulututkinto on mahdollista suorittaa kokonaan suomen kielellä. Opiskelijoilta on saatu myös palautetta, että he toivovat saavansa opiskella suomen kielellä. Englanninkielinen opetus on lisääntymässä useissa yliopistoissa etenkin ylemmissä korkeakoulututkinnoissa, jolloin suomenkielisetkin saavat osan opetuksestaan englanniksi. Oulun yliopistossa on suositus, että englanti olisi opetuskieli ylemmissä tutkinnoissa. Tampereen yliopistossa suositellaan opiskelijoita suorittamaan kansainvälistymiskokonaisuuden (vähintään 20 op), joka voi koostua opiskelijaliikkuvuuden lisäksi mm.

vieraskielisistä opintojaksoista. Myös Hankenilla on otettu pakolliseksi ulkomaanjakso vuonna 2009 tai myöhemmin aloittaneille opiskelijoille ja Tampereen teknillisellä yliopistolla on mahdollista suorittaa 20 opintopisteen laajuinen vapaaehtoinen kansainvälistymisosoio syksystä 2013 lähtien.

Ulkomaalaisille opiskelijoille ja henkilökunnalle pyritään järjestämään pitkäjänteistä suomen kielen ja kulttuurin opetusta, jotta integroituminen yliopistoon ja suomalaiseen yhteiskuntaan helpottuisi. Uusissa henkilöstörekrytoinneissa varmistetaan rekrytoitavan riittävä kielitaito.

5.3 Yhteis- ja kaksoistutkintojen kehittäminen tai lisääminen

Kansainvälistymiseen liittyen kyselyssä oltiin kiinnostuneita myös yliopistoissa käynnissä tai suunnitelmissa olevista yhteis- ja kaksoistutkinnoista sekä motiiveista niiden kehittämiseksi ja lisäämiseksi. Vastauksia saatiin 14 kappaletta. Kymmenessä yliopistossa on käynnissä yhteis- tai kaksoistutkintoja ja kahdeksassa yliopistossa niitä on parhaillaan suunnitteilla (ks. Taulukko 4.)

Suurimpana motiivina yliopistojen yhteis- ja kaksoistutkintojen kehittämiseksi ja lisäämiseksi mainittiin niin yliopiston, opetuksen, henkilökunnan kuin opiskelijoidenkin kansainvälistyminen näiden tutkintojen ja yhteistyön avulla. Opiskelijoiden liikkuvuuden lisääminen ja helpottaminen oli myös usein mainittu perustelu. Tavoitteena yhteis- ja kaksoistutkintojen kehittämisessä on yliopistoilla ollut muun muassa luoda laadukkaita ja opiskelijoiden kansainvälistä osaamista kehittäviä koulutusohjelmia kustannustehokkaasti. Niiden suunnittelu vaatii huolellista ja hyvissä ajoin aloitettua valmistelua ja syvällistä akateemista yhteistyötä. Yhteis- ja kaksoistutkintojen nähtiin parhaimmillaan parantavan opetuksen ja tutkintojen laatua, lisäävän ja täydentävän opetustarjontaa sekä parantavan ja lisäävän kansainvälisiä kumppanuuksia. Yhteis- ja kaksoistutkinnoilta odotettiin aitoa lisäarvoa yliopistolle ja opiskelijan osaamiselle sekä hyviä ja vakiintuneita yhteyksiä kumppaniyliopistojen kanssa. Myös parhaiden käytänteiden bechmarking tuotiin esiin tärkeänä motiivina yhteis- ja kaksoistutkintojen kehittämiseen ja lisäämiseen.

Taulukko 4. Yhteis- ja kaksoistutkintojen määrät yliopistoissa

Yliopisto / tiedekunta	Yhteis- / kaksoistutkintoja käynnissä	Yhteis- / kaksoistutkintoja suunnitteilla
Jyväskylän yliopisto	1 Erasmus Mundus maisteriohjelma, 7 tohtoritason kaksoistutkinto-ohjelmaa sekä 5 cotutelle-sopimusta	2 maisteritason kaksoistutkinto-ohjelmaa, 4 cotutelle-sopimusta (yksittäisen tohtoriopiskelijan opintoja ja ohjausta koskeva sopimus) sekä 4 tohtoritason kaksoistutkinto-ohjelmaa
Turun yliopisto	5	
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	useita double degree-sopimuksia	Joitakin uusia double degree-sopimuksia suunnitteilla. Jatkossa aiotaan keskittyä olemassa olevien kumppanuuksien syventämiseen.
Aalto-yliopisto	13	useita
Itä-Suomen yliopisto / Lumet ja Yhka tiedekunnat yhteensä	3	useita
Oulun yliopisto	maisteritasolla 3, tohtoritason noin 5	-
Vaasan yliopisto	3	tavoitteena on, että kaikissa seitsemässä kansainvälisessä maisteriohjelmassa olisi kaksoistutkinnon mahdollisuus. Myös tohtoritason kaksoistutkintoja suunnitellaan.
Hanken, Svenska handelshögskolan	-	1-2
Tampereen yliopisto	joitakin	selvityksiä menossa
Åbo Akademi	2	3
Helsingin yliopisto	6	
Tampereen teknillinen yliopisto		1

6 Sisäinen liikkuvuus

Kyselyssä selvitettiin yliopistojen tulevaisuuden suunnitelmia sisäisen liikkuvuuden käytäntöjen kehittämiseksi. Vastauksia saatiin yhteensä 16 kappaletta.

Pääsääntöisesti koulutusalan vaihtaminen tapahtuu kandidaatintutkinnon suorittamisen jälkeen siirryttäessä maisterivaiheeseen, jolloin haku tapahtuu normaalin maisterihaun kautta aivan kuten Mervi Jokipiin tekemässä Suomen yliopistojen siirto-opiskelijaselvityksessäkin (2012) käy ilmi. Muitakin siirtymämahdollisuuksia on laajalti käytössä ja toisaalta aina tulee olemaan myös aloja, joilla siirtyminen ei ole mahdollista (esim. lääketiede). Siirtymämahdollisuudet ja -kriteerit vaihtelevat aloittain ja tiedekunnittain perustuen mm. koulutusalan tarpeisiin. Kauppatieteissä on alan yhteisvalinnan ohjausryhmä linjannut, että siirtyminen tapahtuu nimenomaan kandidaatintutkinnon jälkeen maisterivalinnan kautta. Teknisellä alalla on tehty myös yhteisiä sopimuksia ja alan kouluttajat toimivat yhteistyöfoorumeissa tehtävien linjausten mukaisesti.

Suurimmat muutokset, jotka ovat vaikuttaneet sisäiseen liikkuvuuteen, ovat laajojen kandidaatinohjelmien käyttöönotot useissa yliopistoissa. Esimerkiksi Vaasan, Tampereen ja Turun yliopistoissa sekä Aalto-yliopistossa ja Tampereen teknillisessä yliopistossa on otettu tai ollaan ottamassa käyttöön entistä laajempia kandidaatinohjelmia, jotka antavat pohjan useampaan eri maisterikoulutukseen hakemiseen kuin aiemmin. Taideyliopistossa yliopistojen yhdistymisen seurauksena sisäisen liikkuvuuden periaatteita linjataan parhaillaan.

Vastauksissa näkyi enemmänkin nykytilan kuvausta kuin tulevaisuuden suunnitelmia sisäisen liikkuvuuden käytäntöjen kehittämiseksi. Ilmeisesti käytännöt ovat useilla yliopistoilla olleet esimerkiksi tutkintouudistusten myötä muutosten alla viime vuosina ja nyt niitä hiotaan kohdilleen, eikä uusien siirtymiskäytäntöjen toimivuutta voida vielä arvioida. Arviot tehdään sitten kun uudistusten vaikutukset ovat todettavissa. Tulevaisuuden suunnitelmiaakaan ei näin ollen ole olemassa. Toisaalta vastauksista näkee myös sen, että monet odottavat yhteisiä ohjeita ja sopimuksia siirtymäkäytäntöjen kehittämiseksi.

Kyselyssä kysyttiin myös, miten opiskelijoiden siirtymiskäytäntöjä voidaan yliopistossanne parantaa ja yhdenmukaistaa alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen sisällä. Tähän kysymykseen vastauksia tuli yhteensä 13.

Kolme vastaajaa näki, että siirtymismahdollisuudet ja -käytännöt ovat jo nyt hyviä. Laaja-alaisen kandidaatinohjelmien koettiin helpottaneen siirtymistä. Toisaalta joissakin yliopistoissa on nähtävissä vielä liian suppeita hakukohteita, joten joustavuutta ja sitä kautta siirtymismahdollisuuksia on kehitettävä edelleen.

Omien siirtymisväylien käyttö sekä yliopistojen sisällä siirtyville että yliopistojen välisille siirtyville vähentäisi yhteisvalintojen käyttöä siirtymiseen. Tällä tavalla saataisiin lisää paikkoja uusille hakijoille.

Yleisesti toivottiin valtakunnallista sopimista ja ohjeistuksen laatimista yhteisistä linjauksista siirtymäkäytäntöjen kehittämiseksi. Pelisääntöjen ja menettelytapojen kehittämistä jo opiskelijan oikeusturvankin kannalta toivottiin. Käytännöistä tulisi keskustella eri tasoilla: alakohtaisesti, korkeakoulujen kesken ja korkeakoulujen sisällä.

Yhteisesti sovittavia asioita olisivat vastaajien mukaan:

- Hakuaikojen yhtenäistäminen: kerran tai kaksi kertaa vuodessa tai jatkuva haku. Jatkuvan haun ongelmana nähtiin ohjausresurssien puute. Opiskelijoita tulisi ohjata riittävästi opintojen alkuun pääsemiseksi, eikä se ole realistista jos opiskelijoita siirtyy jatkuvasti pitkien lukuvuotta.
- Sisällöllinen yhdenmukaistaminen etenkin lähialojen välille. Sisällöllinen yhdenmukaistaminen lähtisi opetussuunnitelmayhteistyöstä ja valintakriteerien yhteisestä sopimisesta.
- Siirtoväylän erottaminen selkeästi muista erillisvalinnan ryhmistä.
- Aikaisemmasta opiskeluoikeudesta luopumisen kysymys.

- Opiskeluajan laskutavan yhtenäistäminen, eli alkaako opiskeluajan lasku alusta koulutusohjelman vaihtamisen jälkeen vai ei.
- Sisäisten siirtyjien valintakriteerit vs. toisesta korkeakoulusta tulevien valintakriteerit

Sisäiseen liikkuvuuteen liittyen vastaajilta kysyttiin vielä, mitä havaittuja esteitä yliopistossanne on opiskelijoiden sisäiselle liikkuvuudelle. Vastauksia tähän kysymykseen saatiin 14 kappaletta.

Yleisimpänä esteenä sisäiselle liikkuvuudelle nähtiin alojen erilaisuus siinä miten suosittuja hakukohteita ne ovat ja miten helppo tai vaikea niihin on päästä opiskelemaan sekä normaalin haun kautta että siirto-opiskelijana. Tietyt alat joutuvat asettamaan hyvin pienet kiintiöt pääaineen tai koulutusohjelman vaihtajille. Aina tulee olemaan myös aloja, joihin ei voi päästä siirto-opiskelijana lainkaan. Vastakohtana tälle esitettiin huoli myös siitä, että opiskelijoille annettaisiin mielikuva, että aina voi siirtyä miten ja millä perusteilla tahansa. Olennaista onkin, että opiskelijoille viestitään selkeästi siirtymisten rajoitteista. Haasteena nähtiin opiskelijavalintojen tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus eri valintaväylien ja siirtymiskäytänteiden kautta tulleiden opiskelijoiden kesken.

Yksittäisissä vastauksissa mainittiin lisäksi, että osassa oppiaineista pidetään vielä kiinni vanhasta ajattelusta, jonka mukaan tietyn alemman tutkinnon suorittaneet siirtyvät vain tiettyyn ylempään tutkintoon. Myös opintohallinnon ja työmäärän lisääntyminen nähtiin esteenä sisäisen liikkuvuuden kehittämiseksi tai lisäämiselle.

Kaiken kaikkiaan siirtymisistä toivottiin saatavan hallittu prosessi.

7 Yhteenvetoa

Tämän selvityksen tavoitteena oli kartoittaa tutkintorakenteiden muutoksiin, opiskelijavalintaan, kansainvälistymiseen ja sisäiseen liikkuvuuteen liittyviä mahdollisia uudistuksia tai kehittämistoimia Suomen yliopistoissa. Tavoitteena oli saada yleiskuva siitä mitä on suunnitteilla, päätetty, toteutumassa tai jo toteutunut sekä mahdollisia perusteluja miksi kyseisiin ratkaisuihin on yliopistoissa päädytty. Tässä raportissa on pyritty siihen, että se palvelisi yliopistoja itseään ja auttaisi tutkintojen ja koulutuksen kehittämistyössä. Raportti onkin eräänlainen benchmarkkaus, jonka pohjalta yliopistot voivat olla yhteydessä tarkempien tietojen saamiseksi tai yhteistyön merkeissä. Tässä vielä yhteenvetona selvityksen tuloksista joitakin ajatuksia.

Tutkintorakenteiden uudistustyö on nyt erittäin ajankohtainen teema Suomen yliopistoissa. Erityisesti kandidaatinohjelmiin ollaan luotu tai luomassa uudenlaisia, laaja-alaisempia tutkintoja. Myös maisterin tutkintojen rakenteita on tarkistettu ja kehitetty tai sellainen on suunnitelmassa monessa yliopistossa. Tähän kehitystyöhön liittyy samalla tutkintojen ja pienempien osakokonaisuuksien osaamistavoitteiden kuvaaminen eurooppalaisen tutkintojen viitekehysten (EQF) mukaisesti. Jatkokoulutuksen tutkintorakenteiden uudistustyötä on tehty useassa yliopistossa samansuuntaisesti, eli tohtorinkoulutusta on systematisoitu ja rakenteita ja organisointia on selkeytetty muun muassa siten, että on perustettu koko yliopistotason tutkijakoulu, jonka alle eri tohtoriohjelmat sijoittuvat.

Tutkintojen sisällöllisessä kehittämisessä osaamistavoitteiden kuvausten ja normaalin opetussuunnitelmien kehitystyön lisäksi nyt kiinnitetään erityistä huomiota tutkintojen ja koulutuksen työelämävastaavuuteen ja työelämän muutoksiin reagoimiseen ja kehitetään työelämäpalautteen keräämistä. Lisäksi vastauksissa tuli ilmi monenlaisia yliopistokohtaisia painotuksia ja hankkeita, joissa tehdään tutkintojen kehittämistyötä. Jatkossa olisikin kiinnostavaa selvittää, miten yliopistot kouluttavat opetustyötä tekevää henkilöstöään tarjoamaan pedagogisesti laadukasta ja oppimista tuottavaa opetusta ja ohjausta. Eli mitä seuraa, kun tutkintorakenteet ja opetussuunnitelmat on uudistettu ja osaamistavoitteet kuvattu. Uudistuuko myös pedagogiikka ja oppimiseen ohjaaminen?

Niin hakijamarkkinoinnissa kuin opiskelijavalinnassa kehittämisen painopisteet näyttäisivät yliopistoissa olevan suunnitelmallisuus ja selkeyttäminen. Hakijamarkkinointia tehdään keskitetympin ja kohdistetummin sekä opiskelijoiden osallistamista hyödyntäen. Opiskelijavalinnassa valmistaudutaan KSHJ:n käyttöönottoon ja monet kehittämistoimet on tehty sitä silmällä pitäen. Nyt ollaan odottavalla kannalla sen suhteen, miten KSHJ käytännössä tulee toimimaan ja mitä toimenpiteitä mahdollisesti vaatimaan.

Yliopistojen opetuskielten suhteen kehitys kulkee käsi kädessä tutkintorakenteiden kehityksen kanssa. Alemmissä tutkinnoissa opetuskielenä säilyy pääsääntöisesti suomi ja ruotsi entiseen tapaan, mutta englanninkielinen opetus lisääntyy jonkin verran sen seurauksena, kun vieraskielisen opetushenkilökunnan ja opiskelijoiden määrät lisääntyvät. Ylemmissä tutkinnoissa sen sijaan englanninkielisen opetuksen määrä lisääntyy kaksipuolaisuuden myötä, kun perustetaan uusia kokonaan englanninkielisiä maisteriohjelmiä. Tämän mahdollistumiseen vaikuttaa tuo sama kansainvälistymiskehitys, jonka mukaan yliopistojen vieraskielinen henkilöstö on lisääntymässä. Yhteis- ja kaksoistutkintojen osalta yliopistoissa odotetaan lainsäädännön muuttumista koulutuksen maksuttomuus -asian osalta siten, että kansainvälisiä yhteis- ja kaksoistutkintoja olisi mahdollista suorittaa sellaisen yliopiston kanssa, jossa lukukausimaksut ovat käytössä.

Yhteisen keskustelun tarvetta ja halua yliopistoilla on muun muassa yhteisvalinnan kiintiöistä ja siirtymäkäytäntöjen kehittämisestä. Siirtymäkäytännöistä on keskustelua jo käytykin ja seminaareja järjestetty, mutta nyt olisi tarvetta yhteiselle sopimiselle ja ohjeistusten laadinnalle. Myös muista kyselyn teemoista toivottiin keskustelua vähintäänkin alakohtaisesti ja / tai lähialojen välillä.

Liite: Kyselylomake

Tutkintorakenteiden muutokset yliopistoissa -kartoitus

Hyvä vastaanottaja!

Tämän kartoituskyselyn tavoitteena on selvittää millaista tutkintorakenteisiin ja sisäiseen liikkuvuuteen liittyvää kehitystyötä yliopistoissa on 1) suunnitteilla, 2) päätetty, 3) toteutumassa ja 4) toteutunut? Kysely on lähetetty kaikille Suomen yliopistoille.

Aloite kartoituksen tekemiseen on tullut OHA-forumille Opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Ao asiat tullevat esille myös yliopistojen ja ministeriön keskusteluissa tulevaisuudessa, joten kysymysten pohtiminen ja niihin vastaaminen sekä kartoituksen tulokset hyödyttävät myös yliopistoja. Kyselystä koostetaan raportti OKM:lle.

Vastauksia pyydetään 7.6.2013 mennessä. Voit vastata koko kyselyyn tai vain osaan kysymyksistä. Jokaisesta yliopistosta toivotaan kuitenkin vastauksia koko kyselyyn.

1. Yhteystiedot

Nimi

Sähköposti

Yliopisto

TUTKINTORAKENTEIDEN MUUTOKSET (Mitä on suunnitteilla, päätetty, toteutumassa ja/tai toteutunut?)

2. Millaista alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon sekä jatkotutkinnon rakenteiden kehittämistyötä yliopistollanne on toteutunut viimeisten vuosien aikana? Millaista kehittämistyötä on suunnitteilla tai toteutumassa lähitulevaisuudessa? (Lähetä tutkintorakennekuvaukset sähköpostilla osoitteeseen henna.koskimaki@tut.fi)

3. Millaista tutkintojen sisällöllistä kehittämistyötä yliopistollanne on suunnitteilla, päätetty, toteutumassa tai toteutunut alemman, ylemmän ja jatkotutkintojen osalta?

4. Millaisia suunnitelmia tai toimenpiteitä yliopistollanne on ylemmän- ja jatkotutkintovaiheen tiiviimmästä yhteistyöstä? (Esim. Voiko jatko-opintoja suorittaa jo perustutkintoa suoritettaessa? Tehdäänkö valinta

tohtoriohjelmiin jo perustutkintoa suoritettaessa? Mitä muuta opetuksellista / tutkimuksellista yhteistyötä?)

5. Millaisia suunnitelmia tai toimenpiteitä yliopistollanne on opiskelijoiden hakijamarkkinoinnin kehittämiseksi

alempaan tutkintoon hakeville?

ylempään tutkintoon hakeville?

jatkotutkintoon hakeville?

6. Millaisia tavoitteita yliopistollanne on opiskelijavalintakriteerien kehittämiseksi alemmassa tutkinnossa?

ylemmässä tutkinnossa?

jatkotutkinnossa?

7. Miten yliopistossanne kehitetään opiskelijavalintaa

alemmassa tutkinnossa?

ylemmässä tutkinnossa?

jatkotutkinnossa?

8. Onko yliopistonne ottamassa käyttöön kiintiöt yhteisvalinnassa?

9. Miten yliopistonne vieraskielisen opetuksen määrä on kehittymässä alemmissä korkeakoulututkinnoissa?

Lisääntymässä, perustelut:

Vähenemässä, perustelut:

Pysyy ennallaan, perustelut:

10. Miten yliopistonne vieraskielisen opetuksen määrä on kehittymässä ylemmissä korkeakoulututkinnoissa?

Lisääntymässä, perustelut:

Vähenemässä, perustelut:

Pysyy ennallaan, perustelut:

11. Mitä linjauksia yliopistonne on ottanut tai ottamassa käyttöön tutkinto- tai opetuskielistä?

12. Kuinka paljon yliopistollanne on yhteistutkintoja

a) käynnissä?

b) suunnitteilla?

13. Mitkä ovat yliopistonne motiivit mahdollisten yhteistutkintojen kehittämiseksi ja lisäämiselle?

OPISKELIJOIDEN SISÄINEN LIKKUVUUS

14. Millaisia tulevaisuuden suunnitelmia yliopistollanne on opiskelijoiden siirtymämahdollisuuksista alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon sisällä?

15. Miten opiskelijoiden siirtymiskäytäntöjä voidaan yliopistossanne parantaa ja yhdenmukaistaa alempien ja ylempiä korkeakoulututkintojen sisällä?

16. Mitä havaittuja esteitä yliopistossanne on opiskelijoiden sisäiselle liikkuvuudelle?

17. Muita kommentteja ja lisätietoja:
